

Tisztelt Társaság!

Mai ülésünkkel megkezdjük alapszabályszerű működésünket. E számunkra ünnepélyes órában – régi jószokásainkat és hagyományainkat követve – mindenekelőtt elődeinkről kívánunk megemlékezni: sikereikből erőt meríteni, küzdelmeikből, tévedéseikből okulni akarunk, s, ami a legfőbb törvény számunkra, időálló eredményeiket őrizni fogjuk és minden erőnkkel azon leszünk, hogy a készen kapott eredményeket tovább fejlesszük, újabbakkal gyarapítsuk.

Nemsokára ötven esztendeje lesz annak, hogy megalakult a magyar orientalisták első tudományos társasága, amely Kőrösi Csoma Sándornak, a magyar őshaza-kutatónak vette fel a nevét. Céljával a magyar értékű keletkutatás művelését tűzte ki. Mint zártkörű tudós társaság, tagjaival szemben (kiknek a száma a negyvenet soha meg nem haladta) magas követelményeket támasztott: külföldi tagjai sorában megtalálhatók voltak a nemzetközi orientalisztika olyan világhírű képviselői, mint F.W.K. Müller, Stein Aurél, Vilhelm Thomsen és sokan mások. Sokoldalú tevékenységet fejtett ki: felolvasóületeket tartott, folyóiratot adott ki (*Kőrösi Csoma Archivum*) és idegennyelvű monográfia-sorozatot indított (*Bibliotheca Orientalis Hungarica*).

Ez az első Kőrösi Csoma Társaság szűk tudományos programjával, exkluzív tagságával (akiknek különben alig negyede volt orientalista, a többi háromnegyed rész magyar nyelvészekből, szlavistákból, néprajzosokból, régészekből és más őstörténészekből állott) természetesen nem tudta kielégíteni a hivatalos programon kívül serénykedő egyéb orientalisták, valamint a keleti kultúrák, irodalmak egyre növekvő számú híveinek érdeklődését.

Így került sor 1932-ben a Magyar Keleti Társaság megalapítására. Ha a régi Csoma Társaság programja és tagsági kerete a kelletnél szűkebbnek bizonyult, úgy hamarosan kiderült, hogy az új Keleti Társaság programja a tudományos kutatástól az igénytelen népszerűsítésig tervszerűtlenül és ellenőrizhetetlenül hullámszórt. Tagsága inkább alkalmi munkatársakból toborzódott. Előadásait is gyakran partner-egyesületekkel közösen bonyolította le; a partnerek megválogatásában szintén nem tanúsított valami különösebb igényességet, hiszen közöttük nemcsak a Kőrösi Csoma Társaságot, hanem a Turáni Társaságot is megtalálhatjuk.

Nem volna teljes a kép, ha nem emlékeznénk meg a második világháborút megelőző és követő évek Magyar Előázsiai Társaságáról. Ez a sajnos rövid életű tudományos társaság, mely programját nevével kellően jelezte, *Oriens Antiquus* című kiadványával figyelemreméltó színvonalat jelentett s egyben hírt adott arról is, hogy a magyar orientalisztikának egyes, eddig kellő figyelemre nem méltatott területein is van mondanivalója a nemzetközi orientalisztika számára.

A felszabadulás után a tudományos társaságok újjászervezése során formailag megszűntek az orientalista társaságok. Megszűnt a Magyar Keleti Társaság, még pedig anélkül, hogy programját, vagy annak valamely részét valamely más szerv átvállalta volna. Megszűnt a Magyar Előázsiai Társaság is, programját azonban az újonnan alakult klasszika-filológiai szervek, majd pedig a később megszervezett Ókortudományi Társaság vitte tovább. Végül megszűnt korábbi szervezetében a Kőrösi Csoma Társaság is, illetőleg annak programját, ésszerű kiigazításokkal – 1950-től kezdve – a Magyar Nyelvtudományi Társaság Orientalisztikai Szakosztály keretében vitték és fejlesztették tovább a magyar orientalisták.

Az új keretek közt dolgoztunk éveken át, talán nem is eredménytelenül. A hazai orientalisztika ezenközben megizmosodott, programja, céljai, lehetőségei világosabbakká váltak, mint valaha, és nem utolsósorban – célratörő, szívós munkánk eredményeképpen – felnőtt fiatal orientalistáinknak egy

* Ligeti Lajos: *Az ujjur nyelv a mongol korban*. A Kőrösi Csoma Társaság 1969. március 14-i ülésén tartott előadás bevezetője.

számottevő gárdája, amely színvonalával, eredményeivel méltón csatlakozik a magyar orientalisztika hagyományaihoz. És nem utolsósorban, megnőtt a „kiművelt emberfők” között is azok száma, akik fokozott érdeklődéssel fordulnak Kelet népei felé; azok irodalma, művészete, kultúrája, múltjuk értékei, jelenük küzdelmei és sikerei számukra napról-napra újra jelentkező élmény. A tömegkommunikáció és a közlekedés bámulatos iramú fejlődése következtében Kelet ismerete többé nem kiválasztottak privilégiuma, hanem tömegek mindennapos szükséglete.

Ilyen körülmények közt határoztuk el, hogy megalakítjuk a magyar keletkutatók társaságát, amelyben helyet kapnak és szóhoz jutnak – Kelet tudós kutatói mellett – mindazok, akik magas színvonalon kívánnak megismerkedni a régi és mai Kelet kultúrájával, szabadságért folytatott küzdelmeivel, önálló életét gazdagító eredményeivel. Az eredményes munka végzéséhez szükséges feltételeket a Magyar Tudományos Akadémia biztosította számunkra; támogatásáért, segítségéért e helyről is őszinte köszönetet mondok. Most már csak rajtunk áll, hogy a bizalomnak megfeleljünk, hogy gazdag terveinket eredményesen megvalósítsuk.

Társaságunk névadójául mi is Kőrösi Csomát választottuk: Kőrösi Csoma Sándort, az első tibeti tudományos nyelvtan és szótár szerzőjét, a tibeti filológia megalapítóját. Szemünkben ő nem pusztá jelkép. Halálának 100. évfordulója alkalmából, 1942-ben a budapesti Tudományegyetemen megindult a tibetisták képzése. Az azóta eltelt idő alatt nyolcan keltek fel a szemináriumi asztaltól, hogy a tibeti nyelv ismeretével, s a szükséges tudományos módszerekkel felvértezve bekapcsolódjanak a nemzetközi tibetisztikai kutatásokba. Tudományos munkájukkal már eddig is bebizonyították, hogy nemcsak hűségese őrzői, de eredményes gyarapítói is a csomai hagyományoknak.

Kőrösi Csoma Sándor hát a mi számunkra többé nem a romantikus őshaza-kutató. De mégis, feledhetjük-e, hogy a nagyenyedi és göttingai tanulóévek után, Csoma, ez az „árva magyar, pénz és taps nélkül”, 35 éves korában, érett fejjel, de ifjonti lelkesedéssel szívében gyalogszerrel nekivágott a távoli ázsiai tájaknak, hogy megkeresse a magyarság bölcsőjét és, ha lehetséges, felkutassa az őshazában rekedt atyáncfiat. Akárcsak a népmesék hőse, ő is kiállta a három meg a hét próbát: három lámakolostorban eltöltött hét esztendőt. Közben megírta a tibeti nyelvtant meg a szótárt, a nyomában szállt felé a világhír; hazájában is tagjai sorába emelte a Tudós Társaság. De ami a szemében a legfontosabbnak tűnt, a tibeti szent könyvekben – úgy hitte – nyomára jutott annak, amiért kijött Ázsiába: rábukant a *jugar* nép nyomára. Ezek lehetnek azok, akiket ő keres. Azt is kinyomozta, hogy országuk ott lehet valahol Kína északi szomszédságában.

Eleget tett minden vállalt kötelezettségének, és bár elszállt felette az ifjúság, 58 éves korában, deresedő fővel, megindult újra, ismét gyalogszerrel, ezúttal észak felé, arra felé, amerre a *jugarok* országa lehet. Nem jutott messzire, csak a dardzsilingi temetőig, igaz, onnan aztán messzire vitte hírünket a világba.

Tisztelt Társaság! Ezzel voltaképpen el is jutottam mai előadásom tárgyához, amelynek címét így is fogalmazhattam volna: A *jugarok* nyelve a tatárjárás korában. Sietve hozzáfűzném, hogy mondanivalómnak semmi köze az idejét múlt őshazakutatáshoz, de még a magyar őstörténethez sem (legalábbis közvetlen formában). A nemzetközi turkológiai kutatások egyik régóta időszerű kérdését vetem fel, nevezetesen az ujjur nyelv történetéről évek óta folytatott kutatásaimnak újabb eredményeiről szeretnék beszámolni, pontosabban a réginek mondott ujjur nyelv történetének egy nevezetes szakaszát, a XIII–XIV. századot kívánom megvilágítani.

Mondanivalómat úgy szeretném megfogalmazni, hogy az a be nem avatottak számára is érthető legyen. Elnézést kell ezért kérnem a hozzáértőktől, ha olykor banális megállapításokat hallanak tőlem, viszont arra kérem t. hallgatóimat, hogyha valamely kérdéstről nem a kívánt világossággal szóltam volna, ne restelljenek az előadás után kételyükre tőlem felvilágosítást kérni.